

DE VZW TRANSIT IS EEN **LAAGDREMPELIGE** OPVANGSTRUCTUUR
DIE NIET-MEDISCHE PSYCHOSOCIALE STEUN
EN CRISISOPVANG BIEDT AAN VOLWASSENEN
MET EEN **DRUGSPROBLEEM**.

Historisch en politiek kader

Het centrum Transit werd in [1995](#) opgericht in een bijzondere politieke en sociale context. Het wordt gefinancierd in het kader van de Veiligheidscontracten die het ministerie van Binnenlandse Zaken in het leven riep als antwoord op de spanningen van die tijd. Na een analyse van de sociale en politieke spanningen kregen we inzicht in het nut van Transit en de evolutie van de manier waarop veiligheid en preventie in België worden aangepakt.

In de jaren 80 en 90 brachten verschillende grote tragedies de media en het land in beroering. De rol van de politiediensten kwam daarbij op losse schroeven te staan. Je had de terreur die de Bende van Nijvel zaaide, het Heizeldrama dat de problematiek van hooliganisme blootlegde, de aanslagen door de strijdende communistische cellen (CCC), de stadsrellen van 1991 ... De opeenvolging van die gebeurtenissen bracht de politieke wereld ertoe maatregelen te nemen om die wandaden en het toenemende gevoel van onveiligheid het hoofd te bieden.

Dit gespannen sociale klimaat leidde tot de Zwarte Zondag van 24 november 1991. Een half miljoen kiezers gaven hun stem toen aan de extreemrechtse partijen en veroorzaakten een politieke aardbeving.

Die symbolische zondag zal uiteindelijk aan de wieg van een sterk veiligheidsbeleid staan. De eerste [VEILIGHEIDSCONTRACTEN](#) worden opgemaakt (in juni 1992 met de beleidsnota 'Veiligheid van de burger: politie en veiligheid').

Het doel van de regering? Gemeenten ondersteunen die noch de financiële, noch de menselijke middelen hebben om een doeltreffend preventie- en veiligheidsbeleid uit te werken.

Om de gemeenten te helpen omgaan met de toenemende criminaliteit, de sociale overlast en de groeiende armoede in bepaalde wijken ontwikkelt de overheid een geïntegreerde aanpak waarbij alle preventieactoren op lokaal, gewestelijk, federaal en gemeenschapsniveau worden betrokken. Elke gemeente is dan vrij om haar eigen projecten te ontwikkelen, zolang die maar passen in het algemene kader van de Veiligheidscontracten zoals die zijn bepaald door het Koninklijk Besluit van 10 juni 1994, en steunen op twee luiken: *politie* en *preventie* (of het sociale luik). In totaal gaat het om 29 steden en gemeenten.

Transit houdt zich bezig met het luik *preventie*. Het buigt zich over het probleem van de omkadering van bepaalde kwetsbare groepen, waartoe ook drugsgebruikers behoren. Het is de bedoeling om door middel van preventiemaatregelen toezicht te houden op bepaalde categorieën van burgers en onveilige buurten.

In september 1992 worden acht van de twaalf eerste Veiligheidscontracten trouwens afgesloten in Brussel: Anderlecht, *Stad Brussel*, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-Ten-Node, Schaarbeek en Vorst. Deze acht Brusselse gemeenten worden in 1994 aangevuld met Koekelberg en Etterbeek, omdat ze dicht bij de zogenaamde 'risicogemeenten' liggen.

In 1993 en 1994 wordt het wetgevend kader voor Veiligheidscontracten verduidelijkt met nieuwe doelstellingen. Er is met name bezorgdheid over het scheppen van banen, de steun voor alternatieve juridische maatregelen, de ontwikkeling van een geïntegreerde aanpak van drugsverslaving en het opzetten van het Preventieprogramma tegen Schoolverzuim (PSV).

In juli 1994 geeft een koninklijk besluit ook het startschot voor [PREVENTIECONTRACTEN](#). Deze 46 contracten zijn er gekomen met dezelfde bedoeling als de Veiligheidscontracten: de veiligheid in de meest kwetsbare gemeenten versterken. Ze zijn bestemd voor middelgrote Belgische steden en gemeenten en moeten het mogelijk maken om preventieve acties te ondernemen in diverse domeinen zoals diefstal van (en in) auto's, inbraken, drugsgebruik, schooluitval enz. Het grote verschil met de Veiligheidscontracten is dat deze Preventiecontracten enkel het luik preventie omvatten. In het Brussels Gewest beslaan ze 3 gemeenten: Evere, Jette en Sint-Pieters-Woluwe.

In 1996 wordt naast de reeds bestaande politie- en preventieluiken een *derde luik* gecreëerd: *stadsvernieuwing*. Veertien proefgemeenten nemen dit luik op in hun Veiligheidscontract. Ze worden al snel herdoopt tot [VEILIGHEIDS- EN SAMENLEVINGSCONTRACTEN](#). Dit nieuwe initiatief, dat gericht is op het transversale karakter van het beleid, steunt op vijf krachtlijnen: armoedebestrijding, de verbetering van de stadsomgeving en de levensomstandigheden, een grotere aanwezigheid van de politie, een geïntegreerde sociale ontwikkeling en de oprichting van justitieantennes. In datzelfde jaar worden verschillende projecten opgezet:

- medisch-sociale opvangcentra (MSOC);
- alternatieve juridische maatregelen die het ministerie van Justitie uitwerkte en die waarschijnlijk het meest treffende voorbeeld zijn van een staat die wil afstappen van een starre, repressieve aanpak;
- diversiemaatregelen voor minderjarigen;
- een plan voor de aanwerving van 'preventie- en veiligheidsassistenten', later 'gemeenschapswachten' genoemd.

Op 1 januari 2002 verdwijnt het onderscheid tussen 'Veiligheids- en Samenlevingscontracten' en 'Preventiecontracten' en worden ze verenigd onder een noemer: [VEILIGHEIDS- EN PREVENTIECONTRACTEN](#). Deze veranderingen zijn ingegeven door twee belangrijke factoren: de politiehervorming en de resultaten van de evaluatie van de via de contracten ingevoerde regelingen door de verschillende besturen. Na die hervorming wordt het aloude politieluik uit de nieuwe Veiligheids- en Preventiecontracten gehaald, om enkel het preventieluik over te houden. Om een voorbeeld te geven: in 2002-2003 konden maar liefst 73 steden en gemeenten genieten van een Veiligheids- en Preventiecontract.

In januari 2007 zal de naam van de Preventie- en Veiligheidscontracten nog een laatste keer worden herzien en veranderd in [STRATEGISCHE VEILIGHEIDS- EN PREVENTIEPLANNEN](#) (SVPP). Deze initiatieven, gesteund door de FOD Binnenlandse Zaken, worden aangegaan met 103 Belgische gemeenten. Op 31 december 2020 liepen ze nog steeds. De toekenning van deze FOD-subsidies is afhankelijk van de ondertekening van een overeenkomst tussen de minister van Binnenlandse Zaken en de betrokken gemeente, volgens bepaalde voorwaarden. De gemeente moet eerst een lokale veiligheidsdiagnostiek (LVD) hebben uitgevoerd en voldoen aan een van de twee volgende voorwaarden: op 01/07/2013 een SVPP in voege hebben of meer dan 30.000 inwoners tellen en behoren tot de gemeenten met een welvaartsindex die lager is dan het Belgische gemiddelde. Vervolgens moet de gemeente op basis van haar LVD een complete lijst van de op haar grondgebied aanwezige fenomenen opstellen, kiezen welke prioriteiten ze in het kader van haar plan wil ontwikkelen en haar keuze rechtvaardigen. Het doel van het plan is uiteindelijk het voorkomen, opsporen of beperken van bepaalde fenomenen (waaronder drugsdelicten) en het voorstellen van strategische doelstellingen (waaronder de resocialisatie van drugsgebruikers). In dit kader krijgt Transit dus nog steeds een financiële toewijzing van de FOD Binnenlandse Zaken.

Aan het begin van de jaren 2000 is de federale overheid niet langer de enige speler in het domein van preventie en veiligheid: ook het Gewest wordt een volwaardige speler.

Parallel met de ontwikkeling van dit veiligheids- en preventiebeleid van de federale overheid speelt [HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST](#) in dezelfde periode een steeds grotere rol met de opkomst van een sterk en proactief regionaal preventiebeleid. Sinds 2001 subsidieert ze Transit dan ook regelmatig.

Zo besluit de Brusselse regering in december 2001 om het toepassingsdomein van de Veiligheids- en Preventiecontracten uit te breiden naar alle 19 gemeenten van het Brussels Gewest, zonder evenwel te raken aan de budgetten voor de 10 initiële gemeenten die als de meest kwetsbare worden beschouwd. De Veiligheids- en Preventiecontracten richten zich vervolgens op zes prioritaire thema's: sociale bemiddeling, schooluitval, werken met jongeren, parkwachten, beveiliging van sociale woningen en de strijd tegen drugsverslaving.

In april 2006 brengt een dramatische gebeurtenis in Brussel een ongekende schokgolf teweeg in zowel de media als de politieke wereld. Na de moord op Joe Van Holsbeeck in station Brussel-Centraal wordt op 29 juni 2006 het Gewestelijk Veiligheidsplan goedgekeurd. Dit plan kent van meet af aan veel steun toe aan de gemeenten waarvan wordt verondersteld dat ze het best in staat zijn om lokaal sociaal werk te ontwikkelen. Het draagt ook bij tot de invoering van een nieuw coördinatie-instrument: het Brussels Observatorium voor Preventie en Veiligheid. Het hoofddoel: meer inzicht verwerven in de criminaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Later, in 2009, zal de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het Veiligheidsplan en de vroegere Veiligheids- en Preventiecontracten samenvoegen in één [BRUSSELS PREVENTIE- EN BUURTPLAN](#) (BPBP). Elke gemeente ontwikkelt een eigen plan, volgens dezelfde logica als de SVPP's op federaal niveau.

Op 19 februari 2009 keurt de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de plannen voor de oprichting van een Brussels Observatorium voor Preventie en Veiligheid (BOPV) goed. Het wordt officieel geopend op 16 juli 2010 om de dialoog tussen preventieactoren en ordediensten te versterken. Het voornaamste doel van dit observatorium is meer inzicht scheppen in de criminaliteit in Brussel, om het gewestelijke en regionale beleid voor veiligheid en de preventie van criminaliteit snel bij te kunnen sturen.

Na de zesde staatshervorming zullen veel federale bevoegdheden worden overgeheveld naar de deelentiteiten, waaronder ook preventie en veiligheid. Het gaat dan om de coördinatie van het preventie- en veiligheidsbeleid, de coördinatie van de observatie en registratie van criminaliteit en de ontwikkeling van het regionale veiligheidsplan. In het verlengde hiervan begint de Brusselse regering na te denken over de oprichting van een instelling van openbaar nut (ION). Dat plan wordt uiteindelijk goedgekeurd door de Verordening van 28 mei 2015 en krijgt concrete vorm op 23 november 2015. Het zo in het leven geroepen [BRUSSEL PREVENTIE & VEILIGHEID](#) neemt het BOPV in zich op en staat rechtstreeks onder toezicht van de minister-president. Het moet het referentiepunt worden voor alles wat te maken heeft met preventie en veiligheid in het Brussels Gewest. Het moet ook een centrale rol spelen in de coördinatie tussen enerzijds de preventiediensten en de politiediensten, en anderzijds de verschillende machtsniveaus (federaal, arrondissement, gewestelijk, zonaal en lokaal).

In 2016 wordt Transit de Gewestelijke Operator Verslaving in Brussel (GOVB).

Het zo gecreëerde nieuwe bestuur, Brussel Preventie & Veiligheid (BPV), werkt het [GLOBAAL VEILIGHEIDS- EN PREVENTIEPLAN](#) (GVPP) uit en Transit wordt de Gewestelijke Operator Verslaving in Brussel (GOVB). De opdracht van deze Operator bestaat erin de maatregelen van het thema Drugs en Verslavingen van het GVPP te coördineren en te operationaliseren met alle betrokken actoren op het terrein en met de 19 Brusselse gemeenten. Het GVPP scheidt trouwens een interessant verband tussen de thema's veiligheid en gezondheid.

Concreet houdt Transit samen met BPV toezicht op het werk van de intersectorale werkgroep, leidt het de specifieke technische groepen en volgt het de concrete uitvoering van de voorgestelde maatregelen op.

Transit ondersteunt de gemeenten ook bij de uitwerking en uitvoering van projecten die ze opnemen in hun Plaatselijk Preventie- en Buurtplan (in het kader van het BPBP) en zorgt voor de doorstroming van informatie tussen de betrokken partijen.

Tot slot kreeg Transit ook de opdracht om een geïntegreerd centrum uit te bouwen in het Brussels Gewest. Het zal er gezamenlijke en innovatieve diensten aanbieden aan drugsgebruikers in precare situaties. Het is de bedoeling om het dienstenaanbod voor dit publiek te versterken en te diversifiëren door drie gespecialiseerde diensten samen te brengen: Projet Lama, Dokters van de Wereld en Transit.